

KATOLÍCKA SPOJENÁ ŠKOLA SV. FRANTIŠKA ASSISKÉHO
4. ROČNÍK GYMNÁZIA

Základné piliere

06

WWW.INKY.SK

ZOPAKOVANIE Z MINULA

Kto nám v krátkosti
zhrnie zistenia z
predchádzajúcej
hodiny?

Jadro úspechu Západu – jeho krátka
história (kláštory, Taliansko,
Anglicko, Hanza,...) – jeho benefity

ODPOVEĎ NA ZNÁMKU!

ZOPAKOVANIE Z MINULA

V jadre úspechu Západu je

KAPITALIZMUS,

ktorý sa v Európe začal vytvárať niekedy v 9. storočí v „**mníšskych hospodárstvach**“, pokračoval v talianskych **mestských republikách**, v **Hanzových** mestách a nakoniec hlavne v **Anglicku** a neskôr v **Severnej Amerike**.

Okrem dovedy nevídaného **rozvoja** vedy, techniky, vzrastu životnej úrovne a pod. vytvoril silnú vrstvu **mešťanstva** (= buržoázie), ktorá následne umožnila zrod úplnej a všeobecnej **demokracie**.

**... nejaké otázky,
poznámky,
postrehy,
pripomienky?**

DNES...

... sa pozrieme na nevyhnutné
PREDPOKLADY
vzniku kapitalizmu.

OTÁZKA:

Čo je podmienkou zrodu kapitalizmu?

Na minulej hodine ste sa snažili identifikovať **nevyhnutné podmienky**, predpoklady potrebné na to, aby sa kapitalizmus mohol zrodiť.

Predstavte nám teraz svoje výsledky!

UŽ VIEME...

„Kapitalizmus je **ekonomický systém**, v ktorom

- **súkromne vlastnené**, pomerne dobre organizované a stabilné firmy
- sledujú **komplexné komerčné aktivity** [čiže nielen vzťah výrobca-zákazník, ale aj doplnkové veci, ako obchod, pôžičky, del'ba práce a diverzifikácia,...]
- v rámci relatívne **slobodného (neregulovaného) trhu**,
- pričom rozvíjajú **systematické dlhodobé investovanie a reinvestovanie bohatstva a to priamo** [závody, firmy,...], či **nepriamo** [ako napr. banky, burzy,...]
- prostredníctvom **výrobných aktivít**
- zahrňujúcich v sebe **najímanie pracovnej sily a riadených na základe predpokladaných a aktuálnych ziskov.**“

BOD PO BODE...

súkromne vlastnené...

SÚKROMNÉ VLASTNÍCTVO je
základným predpokladom kapitalizmu.

Znamená to, že

- môj **majetok** mi skutočne **patrí**;
- nikto ma oň (povedzme s výnimkou súdu ako následok zločinu) **nemôže a nesmie obráť**;
- môžem s ním **slobodne a voľne narábať**, vrátane jeho investovania a zveľaďovania;
- pričom mi rovnako **patrí aj ovocie tohto zveľaďovania, výsledky mojej práce**, o ktoré ma nikto **nemôže oberať a vykorisťovať** ma.

POROV. ZÁKLADNÉ DEFINÍCIE KAPITALIZMU:

„Spoločenské zriadenie typické
súkromným vlastníctvom ...“

(Otvorený slovník cudzích slov)

„Společenský a ekonomický systém
založený ... soukromém vlastnictví...“

(Český slovník)

„Ekonomický systém založený na
súkromnom vlastníctve...“

(wikipedia.sk)

BOD PO BODE...

výrobné aktivity... komplexné komerčné aktivity...

VÝROBA je základným spôsobom zhodnocovania majetku.

Znamená to, že

- **investujem svoj majetok** – peniaze, materiál, zariadenie, priestory,... – do procesu,
- **na konci ktorého je výrobok**, ktorý môžem so ziskom predat' a tak navýšiť a zveľadiť svoj majetok.
- Pri predaji, ale aj výrobe pritom **využíva KOMPLEXNÉ DOPLNKOVÉ SLUŽBY**: banka, obchodník, dopravca, sieť dodávateľov,...

BOD PO BODE...

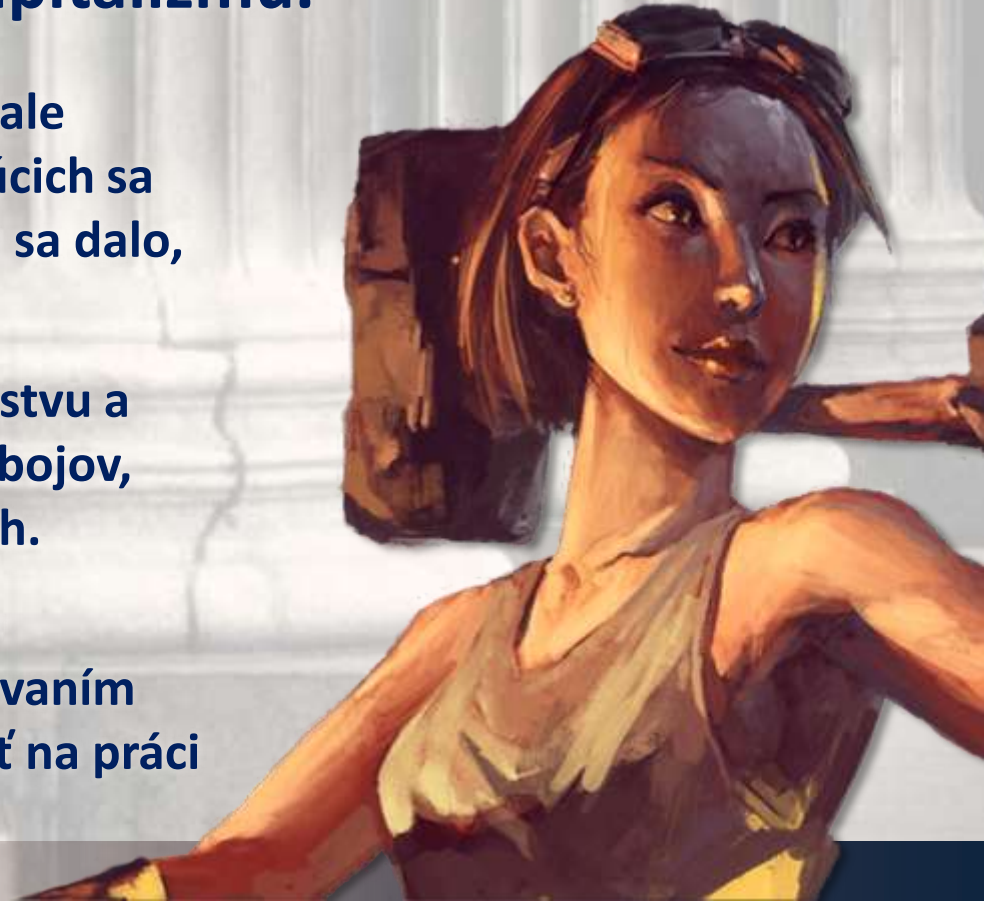
výrobné aktivity... komplexné komerčné aktivity...

ÚCTA K PRÁCI je tak ďalším základným predpokladom kapitalizmu.

Pre väčšinu kultúr ideálom nebol práca, ale **záhaľka** „bohatých zaháľáčov“, oddávajúcich sa radovánkam. Práca bola ponižujúca a kde sa dalo, bola prenechávaná otrokom.

Súčasne sa až pričasto ako cesta k bohatstvu a úspechu oslavovala **VOJENSKÁ CESTA** výbojov, plienenia, koristenia a zotročovania iných.

V spoločnosti **BOJOVNÍKOV**, túžiacich po **POHODLÍ ZÁHAĽKY**, zaplatenej vykorisťovaním podmanených más, ale nemôže vzniknúť na práci založený kapitalizmus!

BOD PO BODE...

v rámci relatívne slobodného trhu...

SLOBODNÝ TRH je druhým úplne základným predpokladom kapitalizmu.

Znamená to:

- **TRH** – nie bojisko, nie daňový úrad,... ale miesto, kde sa obchoduje v rámci právnych zásad a na základe férových podmienok férového obchodu a férovej konkurencie;
- **SLOBODNÝ** – čiže slobodný pohyb tovaru, slobodná tvorba cien, slobodné nakladanie so svojim tovarom,...
- **RELATÍVNE** – čo nevylučuje určité nie priveľké regulácie zo strany zákonitej autority (mesto, štát,...)

BOD PO BODE...

v rámci relatívne slobodného trhu...

SLOBODNÝ TRH ie druhým úplne základným princípom

Znamená to:

- **TRH** – nie bojisko medzi štátmi, ale miesto, kde sa obchoduje na základe férových podmienok a na základe férového obchodu a férovej konkurencie
- **SLOBODNÝ** – čiže slobodná tvorba cien a slobodná tvorba a pohyb svojím tovarom,...
- **RELATÍVNE** – čo nevyklucuje určité nie príliš prísne regulácie zo strany zákonitej autority (mesto, štát,...)

**NÁSLEDNE TO
PREDPOKLADÁ:**

- **KONKURENCIU** – čiže dostatok zhruba porovnateľných „hráčov“, súťažiacich na trhu;
- **PRÁVNÚ OCHRANU** – zaistujúcu dodržiavanie zmlúv, dohôd, záväzkov,... dnes sa tomu hovorí „vymožiteľnosť práva“.
- **STABILITU** – čiže krajinu v stave mieru, nie v stave vojny, rozvratu, ale bezpečnú, bez neúmerných rizík v podobe plieniacich bánd žoldnierov, zbojníkov na cestách, skorumpovaných úradníkov a pod.

BOD PO BODE...

na základe predpokladaných a aktuálnych ziskov...

ZISK je základným regulačným mechanizmom kapitalizmu.

Znamená to akoby **istú obdobu meritokracie**:

KTO JE ÚSPEŠNÝ, prosperuje, pretože je užitočný tým, že poskytuje služby, ktoré spoločnosť potrebuje, je o ne záujem a je ochota zaplatiť za ne cenu, ktorú za ne vyžaduje.

KTO TO NEROBÍ, zákonite skrachuje.

NEJEDNÁ SA TEDA o žiadne „direktívne riadenie“ hospodárstva, či už z rozhodnutia despota, nejakej „plánovacej komisie“, ani ničoho podobného.

BOD PO BODE...

investovanie a reinvestovanie bohatstva...

FINANČNÝ SEKTOR – čiže banky – tvoria ďalší dôležitý prvok.

Ich zásadnou funkciou je ÚVEROVANIE – čiže poskytovanie pôžičiek, ktoré umožňujú rozvoj podnikania.

Alebo inými slovami:

- *Ak by mal obuvník šetriť na svoju obuvnícku manufaktúru, znamenalo by to, že by povedzme 10 rokov produkoval obrat 1000 zlatých ročne, pričom ročné úspory 100 zlatých by ležali zamknuté v jeho skrini a čakali, kým sa ich nazbiera 1000 a on si za ne kúpi potrebnú budovu a zariadenie.*
- *ÚVER mu umožní kúpiť budovu a zariadenie hneď. Následne jeho obrat stúpne na 5000 zlatých ročne. Úver splatí za dva roky a ešte má dostatok vlastného kapitálu na ďalšie investície a rozširovanie výroby.*
- *Výsledkom je jeho osobná prosperita, ale aj prosperita spoločnosti (úroky, ktoré môže banka vyplatiť klientom, vyššie dane, ktoré obuvník odvedie mestu, viac zamestnancov, ktorí nájdu zamestnanie,...)*

„Bankovní úvěr má na rozdíl od obchodního universální charakter. Umožňuje přemísťování peněžních prostředků k těm, kteří jsou schopni dosáhnout zhodnocení. Pozitivní je, že především umocňuje výkonnost ekonomiky tím, že prostředky, které by dočasně ležely ladem, přeměňuje ve fungující kapitál (vč. drobných úspor obyvatelstva).“

(wikipedia.sk)

BOD PO BODE...

najímanie pracovnej sily

OSOBNÁ SLOBODA je nutným predpokladom zamestnaneckého pomeru.

Iba slobodný človek môže ponúknuť svoju pracovnú silu a svoje schopnosti (s ktorými tak vlastne aj on sám podniká ako so svojim kapitálom) a za odplatu (= mzda) tak poskytovať služby zamestnávateľovi, ktorý by bez neho svoj biznis nemohol realizovať, ani rozširovať.

**... nejaké otázky,
poznámky,
postrehy,
pripomienky?**

ZHRNUTIE

KLÚČOVÉ PODMIENKY:

- SLOBODNÍ ĽUDIA
- SÚKROMNÉ VLASTNÍCTVO
- SLOBODNÝ TRH
- ÚCTA K PRÁCI

URÝCHĽOVAČ:

- PEŇAŽNÉ HOSPODÁRSTVO a s ním súvisiace BANKY
- STABILITA (mier, právo, bezpečnosť,...)

CHARAKTERISTICKÉ ZNAKY:

- VÝROBA, PRODUKCIA, ZVEĽAĎOVANIE, INVESTOVANIE
- NA ZÁKLADE ZISKU – súčasného, či predpokladaného
- NAJÍMANIE ZAMESTNANCOV

OTÁZKA:

POROVNAJTE...

... Vaše výsledky z minulej hodiny, kde ste sa snažili identifikovať **nevyhnutné podmienky**, predpoklady potrebné na to, aby sa kapitalizmus mohol zrodiť.

V ČOM STE SA TRAFILI?

Podľa zhody 2,1,0 KREDITOV

OTÁZKA:

VEDELI BY STE...

... už odpovedať aj na otázku, ktorá je tu od začiatku:

- **PREČO** impériá (Perzia, helénske, Rímske, ale aj Sovietske...) neuspeli?
- **PREČO** Gréci uspeli – ale nie úplne?
- **PREČO** práve stredovek a Západ?

Správna odpoveď = 1 kredit

BOD PO BODE...

OSOBNÁ SLOBODA

IMPÉRIÁ

Žiadna neexistovala.

Všetko bolo podriadené ľubovôli despotu.

Ľudia boli udržiavaní na hranici prežitia a nebol žiaden záujem o vznik bohatej a vplyvnej strednej triedy neurodzených mešťanov, podnikateľov, obchodníkov,... – naopak, predstavujú hrozbu!

Samotné impérium a jeho udržanie naopak vyžaduje silnú, centralizovanú a autoritatívnu vládu.

GRÉCI

Plnoprávni občania gréckych mestských štátov boli slobodní, mnohí zámožní (stredná trieda) a následne celkom dobre fungovala aj demokracia.

Na druhej strane predstavovali len malý zlomok obyvateľstva, asi 7%.

Grécka kultúra sa nikdy nevzdala otroctva a práve otroctvo predstavovalo prekážku napredovania smerom ku kapitalizmu.

STREDOVEK

Zrušenie otroctva, dôraz na osobnú dôstojnosť každého jedného človeka ako jedinca zodpovedajúceho sa Bohu, vykúpeného Kristom a chceného a milovaného Bohom,

k tomu meritokracia v rámci Cirkvi a jej hospodárstiev,

to všetko napomáhalo vzrast mešťanstva a s ním aj vrstvy slobodných ľudí, ktorí tvorili základ pre rozmach kapitalizmu.

BOD PO BODE...

OSOBNÁ SLOBODA

IMPÉRIÁ

Žiadna neexistovala.

Všetko bolo podriadené
ľubovôli despotu.

Ľudia boli udržiavaní na
hranici prežitia a na
žiaden záujem o vnútorný
bohatej a vplyvnej
triedy neurodzený
mešťanov, podnikateľov
obchodníkov,... – ktorí
predstavujú hrozbu

Samotné impérium a jeho
udržanie naopak vyžaduje
silnú, centralizovanú a
autoritatívnu vládu.

GRÉCI

Plnoprávni občania gréckych
mestských štátov boli

STREDOVEK

Zrušenie otroctva, dôraz na
osobnú dôstojnosť každého

OSOBNÁ SLOBODA A DEMOKRACIA

... je súčasne **PODMIENKOU** (aspoň čo do primeranej
osobnej slobody), ale aj **OVOCÍM kapitalizmu**.

Kapitalizmus totiž vytvára početnú a vplyvnú „strednú
triedu“ mešťanov, ktorí postupne (ako to bolo vidieť v
Európe) prevzali moc z rúk dovtedy dedičnej a
prevažne vojenskej aristokracie – šľachty.

... ako jedinca
... sa Bohu,
Kristom a
milovaného

... tokracia v rámci
... hospodárstiev,

... pomáhalo vzrast
... a s ním aj vrstvy
... ľudí, ktorí tvorili

prekážku napredovania
smerom ku kapitalizmu.

základ pre rozmach
kapitalizmu.

BOD PO BODE...

SÚKROMNÉ VLASTNÍCTVO

IMPÉRIÁ

Neexistovala žiadna istota, že sa majetok aj aristokracie nestane korisťou rozmaru panovníka, či magnáta.

Prostý ľud bol vysávaný na veľkolepé, ale úplne neužitočné podniky despotov, ako bolo paláce, pyramídy, mauzóleá, ale aj vojny...

V tejto situácii by zisk a úspech neviedol k bohatstvu, ale k navýšeniu daní, ak nie niečomu horšiemu... – preto sa nikomu neoplatilo snažiť sa byť podnikavým.

GRÉCI

V Gréckych mestských štátoch bolo súkromné vlastníctvo celkom dobre zaručené a garantované.

Čo sa následne podpísalo aj pod ich na tú dobu nevídaný rozmach a vzrast blahobytu (samozrejme len plnoprávneho a slobodného) obyvateľstva.

STREDOVEK

Podobne to fungovalo aj v Stredovekej Európe, kde sa vedľa zvykového zavádzalo z popudu Cirkvi aj písané kánonické právo.

Dokonca ani nevoľníci neboli žiadnymi otrokmi a mali svoje neodňateľné práva a slobody, medzi ktoré patrilo aj právo užívať plody svojej práce, nadobúdať majetok, zveľaďovať ho a odovzdávať svojim dedičom.

BOD PO BODE...

SÚKROMNÉ VLASTNÍCTVO

IMPÉRIÁ

Neexistovala žiadna istota, že sa majetok aj aristokracie nestane korisťou rozmaru panovníka, či mag

Prostý ľud bol vys veľkolepý, ale úplne neúčinný podnikateľ. Despotov, ako boli pyramídy, mauzóli vojny...

V tejto situácii by úspech nevedol k ale k navýšeniu daní, ak nie niečomu horšiemu... – preto sa nikomu neoplatilo snažiť sa byť podnikavým.

GRÉCI

V Gréckych mestských štátoch bolo súkromné vlastníctvo celkom dobre

STREDOVEK

Podobne to fungovalo aj v Stredovekej Európe, kde sa podľa zvykového zavádzalo z

MALÁ HISTORICKÁ PERLIČKA... 😊

Po bitke pri Lepante našli víťazní kresťanskí vojaci na palube tureckej galéry SULTANA, vlajkovej lodi Ali Pašu, obrovský poklad zlatých mincí. Ani tak vysoko postavený magnát, ako bol Ali Paša, sa neodvážil svoje peniaze nechať doma, vo svojom paláci, pretože sa bál toho, že by sa ich mohol zmocniť sultán a zabaviť ich. Omnoho bezpečnejšie sa mu javilo naložiť ich na palubu svojej galéry a aj s nimi vyplávať rovno doprostred krvavej bitky...

vi aj písané rávo.

nevoľníci neboli okmi a mali atel'né práva a d'zi ktoré patrilo at' plody svojej údať majetok, o a odovzdávať svojim deťom.

BOD PO BODE...

ÚCTA K PRÁCI

IMPÉRIÁ

Práca nebola v žiadnom prípade niečím, po čom by sa snívalo.

Slávu dobývali VOJACI,
závisť vyvolávali BOHATÍ
POVAĽAČI – a na prvom
mieste sám vládca a jeho
dvor, družina,...

VZOSTUP v spoločnosti sa
neodvíjal od tvrdej práce, ale
od priazne zo strany despota
a od služby despotovi.

GRÉCI

V gréckej kultúre bola práca
považovaná za niečo
zahanbujúce a ponižujúce.

Niektorí filozofi napríklad
považovali otrokov za
„zhrubnutých od práce“ a
preto neschopných vymaniť
sa zo svojej zaostalosti.

Ideálom boli „duchovné
veci“, ako umenie, filozofia,...

Predstava, že by mal
slobodný občas zamestnať
iného slobodného občana,
aby pre neho pracoval, bola
nepredstaviteľná!

STREDOVEK

Stredovek – pod vplyvom
kresťanstva – vysoko vážil a
hodnotil ľudskú prácu.

Samotní kresťanskí mnísi –
spomeňme hlavne
benediktínov, ale aj iných –
sa živili manuálnou prácou,
rozvíjali na svojich
hospodárstvach
podnikateľské aktivity,
zveľaďovali okolie a krajinu,
kde žili – a tým vytvárali
kultúru naklonenú idei
kapitalizmu.

BOD PO BODE...

SLOBODNÝ TRH

IMPÉRIÁ

Trh vyžaduje KONKURENCIU – a tá v centralizovaných impériách nebola.

Naopak, omnoho viac, než od trhu, veci záviseli od rozhodnutí a regulácií vládcov – príkladom môže byť zakázanie námorských plavieb, či zničenie rodiaceho sa metalurgického primyslu v stredovekej Číne ediktami cisárov...

GRÉCI

Grécko samo osebe bolo SLOBODNÝM TRHOM asi tisícky (!) miest a mestských štátov – čo bolo následkom nesmierne členitej geografie Peloponézu.

Výsledkom bola často vojna, ale hlavne neustála konkurencia a súťaženie miest medzi sebou – kde podnikavý človek ak neuspel v jednom meste, mohol skúsiť šťastie inde a pod.

Toto bol jeden zo základných tajomstiev gréckeho úspechu!

STREDOVEK

Podobne stredoveká (a aj dnešná) Európa bola „slobodným trhom“, kde si vzájomne konkurovali a súťažili množstvá viac-menej nezávislých miest, republík, vojvodstiev, grófstiev,...

V 14. storočí ich bolo v Európe vyše 1000 – a dodnes ich je v relatívne malej Európe vyše 30!

A, podobne ako v Grécku, aj tu bola táto „požehnaná nejednotnosť“ motorom pokroku a vývoja.

**... nejaké otázky,
poznámky,
postrehy,
pripomienky?**

OTÁZKA:

ZHRŇTE NIEKTO...

... v krátkosti:

- prečo neuspeli impéria;
- a prečo Gréci uspeli len čiastočne!

Dobré zhrnutie = 1 kredit

DOMÁCA ÚLOHA

ČIŽE NAPRÍKLAD:

- Vieme už, že otroctvo a nedostatok osobnej slobody a práv brzdil vývoj v Grécku, ale jeho zrušenie naštartovalo pokrok v stredovekej Európe.
- PREČO otroctvo zaniklo PRÁVE v stredovekej Európe (a predtým ani potom samo od seba nikde inde na svete)? Čo to spôsobilo?

Dnes sme (vari) úspešne zodpovedali, prečo Západ uspel: pretože vytvoril podmienky na vznik kapitalizmu, ktorý je jadrom jeho úspechu.

VAŠA ÚLOHA:

Prečo tieto podmienky vznikli všetky a naraz práve v Západnej kultúre? Prečo nie v Helénskej kultúre? Čo všetko napomohlo tomu, že tu, na Západe vznikli?

Kvalitné vypracovanie = 1 kredit

KATOLÍCKA SPOJENÁ ŠKOLA SV. FRANTIŠKA ASSISKÉHO
4. ROČNÍK GYMNÁZIA

KONIEC

WWW.INKY.SK